

Suomen yliopistokirjastot tähtäävät tutkimuksen ja opetuksen ytimeen

Helena Mattila

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston strategiassa vuosille 2007-2012 painotetaan yliopistokirjastoja tutkimuksen ja opetuksen infrastruktuurin ytimeen. Neuvosto korostaa omana tehtävänänsä tutkimustiedon vaikuttavuuden ja saavutettavuuden määrittämistä. Jotta neuvosto onnistuu visiossaan, sen on tultava yhä voimakkaammaksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi.

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kokouksissa ja strategiassa yliopistokirjastot sopivat yhteisistä kirjastotoimintojen kehittämisen päämääristä. Toimenpideohjelmalla ja vuosittaisilla toimintasuunnitelmilla varmistetaan asioiden toteutuminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi käynnistetään kirjastojen toimintaedellytyksiä tukevia hankkeita.

Muutokset myllertävät kirjastoja

Kirjastojen toiminta on monien myllerrysten edessä tulevina vuosina. Voidaan olettaa, että vaatimukset tuottavuudesta, tehokkuudesta, toiminnan vaikuttavuudesta ja rakenteellisesta kehittämisestä johtavat strategiakaudella 2007-2012 monenlaisiin muutoksiin yliopistoissa ja yliopistokirjastoissa. Haasteet ovat mittavia, kun otetaan huomioon, että kirjastojen toiminnot laajenevat samanaikaisesti uusille alueille.

Tutkimuksen ja opetuksen kansainvälistyminen, kaupalliset palvelut sekä tieto- ja viestintätekniikan muutokset haastavat kirjastoja kehittämään yhteisiä palvelujaan. Yksittäisinä asioina toimintaympäristön muutoksista strategiakaudella 2007-2012 nousevat esiin esimerkiksi tutkimuksen infrastruktuuripolitiikka, avoin tietellinen julkaiseminen sekä tekijänoikeussääntöjen kehittyminen.

Viisi päämäärää

Yliopistokirjastot ovat määritelleet yhteisiksi päämääriksen strategiakaudella 2007-2012

- edistää yliopistokirjastojen vaikuttavuutta
- vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun erityisesti tietoaineistojen saannin varmistamiseksi
- lisätä neuvoston kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä
- kehittää yhteisiä toimintatapoja ja
- parantaa toimialan tuottavuutta.

Yliopistokirjastojen vaikuttavuuden edistäminen sekä toimialan tuottavuuden parantaminen nousevat esiin päättäjien kanssa neuvoteltaessa, joten yliopistokirjastoilla on oltava tietoa näiden tavoitteiden etenemisestä yhteisten keskustelujen pohjaksi.

Viestinnän kehittämistä, markkinointia ja yhteiskunnallista vaikuttamista on neuvostossa pidetty tärkeinä jo aikaisemminkin. Seuraavalla kaudella ne nostetaan strategiataason päämääriksi. Kansainvälistä näkyvyyttä neuvostolle haetaan muun muassa laajentamalla jäsenistön toimintavaltuuksia.

Neuvoston toiminta on viime vuosina laajentunut huomattavasti alkuajoista. Vaikka pohjana on laaja yhteistyö, jäsenistön kestämissä rajoja on väkivoimalla koeteltu, joten organisaation ja toimintamal-

lien arviointi on tarpeen. Strategiakausi aloitetaan tarkistamalla toimintatavat ja säännöt.

Linjakkuutta vapaaehtoiseen verkostoyhteistyöhön haetaan määrittelemällä kullekin päämäärälle mittarit, joilla niiden toteutumista voidaan seurata.

Rehtoreilta arvokkaita kommentteja

Strategiakaudella 2007-2012 tehostetaan verkoston henkilöstön tietoutta neuvoston tavoitteista ja laajennetaan verkoston osallistumista tiedustustoimintaan.

Strategian kommentointikierron osoitti, että neuvosto tuntee varsin hyvin opetusministeriön ja sen dokumentit. Rehtorien neuvoston kommentteista sen sijaan paljastui, että kaikkia tiedemaailman muutoksiin vaikuttavia tekijöitä ei tunneta tarpeeksi syvällisesti ja yksityiskohtaisesti. Neuvoston onkin syytä tiivistää yhteistyötä rehtorien neuvostoon.

Useat sidosryhmien edustajista tunnustavat tuntevansa varsin huonosti yliopistokirjastojen tarpeet. Osalle Suomen yliopistokirjastojen neuvosto on ensi kertaa kohdatessa ollut jopa täysin tuntematon käsite. Sidoryhmät viestittävä yhdenmukaisesti, että neuvoston pitää osallistua enemmän yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä ottaa itse aktiivisesti yhteyttä virkamiehiin ja poliittisiin päättäjiin.

Kirjastosektoreiden yhteiskokouksissa on tunnisteltu yhteistyömahdollisuuksia kaikkien sektoreiden kesken. Kirjastosektoreiden lisäksi neuvoston kumppaneiksi strategiassa toivotetaan tervetulleiksi muut muistiorganisaatiot, erilaiset rahoittajat, tiedeyhteisöt, sektoritutkimuslaitokset, Virtuaaliyliopisto sekä seurakunnat ja järjestöt.

Käyttäjät ovat avainasiakkaita, joita varten toimintaa suunnitellaan, mutta neuvoston sidoryhmä he ovat välillisesti hankkeiden ja järjestöjen, kuten esimerkiksi Suomen Ylioppilaskuntien Liiton kautta.

Toimenpideohjelmalla tavoitteistotta

Hyvät päämäärät jäävät toteutumatta, jos niitä ei johdeta käytäntöön yhdessä. Vasta strategiakauden päätyttyä voidaan arvioida, miten neuvoston toimenpideohjelma tukee päämäärien ja vision toteutumista kauden läpi. Seuraavilla toimenpiteillä Suomen yliopistokirjastojen neuvostossa uskotaan tällä hetkellä kohti päämääriä edettävän.

1. Vaikuttavuuden edistäminen

- Yliopistokirjastoja koskevan tutkimuksen mahdollisuuksien kartoittaminen
- Suomalaisen kirjastoalan tutkimusohjelma yhdessä yliopistojen tiedelaitosten kanssa

2. Yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun vaikuttaminen erityisesti tietoaineistojen saannin varmistamiseksi

- Strategian implementointi sidoryhmissä
- Valitaan kolmesta viiteen kohdetta, joihin vaikutetaan valtakunnallisesti ja tarpeen mukaan alueellisesti
- Kontaktiverkon tiivistäminen sidoryhmiin: listataan tärkeät organisaatiot, valtuutetaan neuvoston jäsenet edustamaan neuvostoa eri organisaatioissa ja tilanteissa

3. Neuvoston kansallisen ja kansainvälisen näkyvyyden lisääminen

- Ajankohtaistiedotus, mainonta eri yhteyksissä
- Suhteiden vahvistaminen poliittisiin päättäjiin, hallintovirkamiehiin ja sidoryhmiin
- Verkoston viestintävalmiudet: esitteet, kalvosarjat, verkkosivut, verkosto jne.
- Kansainvälisen näkyvyyden lisääminen
- Yliopistokirjastojen kansainvälinen työryhmä eurooppalaisen tutkimustiedon infrastruktuurin kehittämiseksi

4. Yhteisten toimintatapojen kehittäminen

- Neuvoston perustoimintamallien läpikäyminen ja tarkistaminen, sääntöjen tarkistaminen ja toimintamallien kirjaaminen

- Kirjastojen välisten tiimien ja verkostojen luominen sekä olemassa olevien kartoittaminen
- Yliopistokirjastojen kansainvälistymisen tukeminen
- Tulevaisuuden tekniikka ja järjestelmät, teemapäivät

5. Toimialan tuottavuuden parantaminen

- Ydinprosessien järkevä yhdenmukaistaminen ja palvelujen perustason määrittely, tulosten hyväksikäyttö kirjastoissa
- Asiakaskyselyn ja vaikuttavuusmittariston kehittäminen
- Rahoituselvytyksen pohjalta tehtävät yhteiset suositukset ja toimintamallien käyttöönotto
- Sisällönkuvailun kehittäminen kirjastojen tietovälineissä
- Osaamisen kehittäminen
- Kokoelmakarttahankkeen muuttaminen osallistumismaksuperustaiseksi Kansalliskirjaston palveluksi
- Kirjastojen elektroninen infrastruktuuri: sähköisesti julkaistujen aineistojen kokonaisuus osana kirjastokokoelmia ja niihin liittyvät prosessit, palvelut ja teknologia (suunnitelma tie-

to- ja viestintä-teknologian käytöstä kirjastopalveluissa, ERM, julkaisuarkistot, kirjastojärjestelmä, kirjasto 2.0, RFID)

- Mitä kirjastojen yhteiset palvelukeskukset ja tuottamismallit voisivat olla tulevaisuudessa?

Neuvosto käynnisti tammikuussa neuvottelut tutkimustarpeisiin liittyvästä hankkeesta. Vuoden ensimmäisessä työvaliokunnan kokouksessa tammikuun lopulla erityisen vaikuttamisen kohteeksi valittiin yhteiskunnallisen resursoinnin lisäys huippututkimuksen tietoaineistoille.

Toimenpideohjelman käytännön toteutuksen miettimistä jatketaan kevään aikana. Otamme mielellämme vastaan yhteistyötarjouksia. 📖

Tietoa kirjoittajasta:

Helena Mattila, suunnittelija, Suomen yliopistokirjastojen neuvoston yhteistyösihteeri

*Helsingin yliopiston kirjasto - Suomen kansalliskirjasto, Kansallisen elektronisen kirjaston palvelut
email. helena.mattila@helsinki.fi*

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston strategian perusteet

MISSIO Yliopistokirjastojen neuvosto varmistaa yliopistokirjastojen yhteisten päämäärien saavuttamisen ja tukee kirjastojen toimintaedellytyksiä erityisesti yliopistoissa.	
VISIO SUOMEN YLIOPISTOKIRJASTOT – TUTKIMUKSEN JA OPPIMISEN INFRASTRUKTUURIN YDIN Yliopistokirjastojen neuvosto luo tutkimustiedon saavutettavuuden ja käytettävyyden tulevaisuutta ja on alansa keskeinen yhteiskunnallinen vaikuttaja.	
PÄÄMÄÄRÄT 1. yliopistokirjastojen vaikuttavuuden edistäminen yliopistojen perustehtävien suorittamisessa 2. yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun vaikuttaminen erityisesti tietoineistojen saannin varmistamiseksi 3. neuvoston kansallisen ja kansainvälisen näkyvyyden lisääminen 4. yhteisten toimintatapojen kehittäminen 5. toimialan tuottavuuden parantaminen	<ul style="list-style-type: none">• KRIITTISET MENESTYSTEKIJÄT• yhteisen vaikuttavuusmittariston kehittäminen• vaikuttaminen lainsäädäntöön ja muihin yliopistokirjastojen toimintaan yhteydessä oleviin asiakirjoihin• osallistuminen eri järjestöjen ja organisaatioiden toimintaan• kansallinen ja kansainvälinen näkyvyys• kansainvälisten verkostojen hyödyntäminen• neuvoston päätöksenteko- ja toimintamallit tulevaisuuden ennakointi• ydinprosessien järkevä yhdenmukaistaminen ja palvelujen perustason määrittely• uusien palvelujen ja toimintamallien luominen• uuden teknologian hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä• yhteistyö kumppanien kanssa
SIDOSRYMÄT <ul style="list-style-type: none">• päättäjät: opetusministeriö, rehtorien neuvosto yliopistojen edustajana kumppanit: rahoittajat, muut muistiorganisaatiot, tiedeyhteisöt, sektoritutkimuslaitokset, SYL, kirjastoseurat, CSC, SVY, ammattikorkeakoulukirjastot, erikoiskirjastot, yleiset kirjastot, Kansalliskirjasto, Varastokirjasto• käyttäjät: opiskelijat, tutkijat ja muut käyttäjät hankkeiden ja kirjastojen kautta	TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET <ul style="list-style-type: none">• opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman tehokkuus- ja vaikuttavuusvaatimukset sekä korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen, kirjastojen laajeneva toimintakenttä• kansainvälistymisen haasteet: tutkimuksen ja opetuksen kansainvälinen kehittäminen, kirjastopalvelujen kansainvälistyminen• valtionhallinnon tieto- ja viestintäteknologian kokonaiskehittäminen sekä tietojärjestelmien nopea muutos
TOIMIJAT <ul style="list-style-type: none">• yliopistokirjastot, Kansalliskirjasto, Varastokirjasto	ARVOT <ul style="list-style-type: none">• avoimuus, asiantuntemus, yhteistyö sekä tiedonsaannin ja tieteen vapaus

Toimintansa ja strategiansa tunnetuksi tekemiseksi neuvosto kehittää viestintäänsä.

<p>PERUSTEHTÄVÄ Neuvoston viestinnän tehtävänä on tukea neuvoston perustoimintaa, helpottaa yhteistyötä, tehdä neuvostoa tunnetuksi sekä edistää neuvoston strategisten tavoitteiden saavuttamista.</p>		
<p>TAVOITEMIELIKUVA Yliopistokirjastojen neuvosto on yliopistojen kirjastotoiminnan asiantuntija ja tieteellisten kirjastopalvelujen uudistaja, jonka näkemyksiä kysytään, kuunnellaan ja seurataan. Neuvosto tekee kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä tieteellisen tiedonsaannin edistämiseksi.</p>		
<p>SIDOSRYHMÄVIESTINTÄ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kohderyhmät • opm:n virkamiehet • rehtorit • poliittiset päättäjät • kumppanit 	<p>JULKINEN VIESTINTÄ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kohderyhmät • medioiden kautta suuri yleisö • muut kirjastot • tiedeyhteisöt 	<p>SISÄINEN VIESTINTÄ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kohderyhmät • jäsenet, hankkeissa toimivat • jäsenien kautta taustaorganisaatiot
<p><i>Välineet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • rehtorien neuvosto, opm:n kirjastohallinnon työryhmä jne. • julkistamistilaisuudet • sähköpostiviestit • henkilökohtaiset keskustelut • lausunnot, aloitteet • artikkelit pääsidosryhmien kannalta tärkeissä välineissä (esim. Korkeakoulutieto, Etusivu-verkkolehti, yliopistojen lehdet) • tiedotteet • edustus sidosryhmien työryhmissä • linkit verkkosivuille 	<p><i>Välineet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • neuvoston ja hankkeiden www-sivut (suomi, ruotsi, englantia) • esite • mediatiedotteet • julkistamistilaisuudet • esittelyt seminaareissa sekä vierailujen yhteydessä (kotimaiset, kv; yhteiset kalvopohjat) • tapahtumakalenterit • artikkelit, tv, radio • edustus organisaatioissa • viestintä sähköpostiliikenteellä 	<p><i>Välineet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • postituslistat (kirjo, hankelistat, muut) • www-sivut • jäsenorganisaatioiden oma viestintä • koulutukset
<p><i>Asiat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • yliopistokirjastojen mielipiteet ajankohtaisiin asioihin • yliopistokirjastojen tarpeet (hallitusohjelma, budjetit, säädökset, määräykset) • hankkeiden rahoitustarpeet • strategia • toiminnan tulokset (selvitykset, hankeraportit, vuosikertomukset) 	<p><i>Asiat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • neuvoston kokonaistoiminta • hankkeet • yksittäiset uutisarvoiset asiat 	<p><i>Asiat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • jatkuva ajan tasalla pitäminen • strategia • toimintasuunnitelmat • toimintakertomukset
<p>TOIMIJIAT Kansalliskirjastossa, Varastokirjastossa ja yliopistokirjastoissa toimivat edistävät neuvoston viestintää aina, kun se on mahdollista ja sopii tilanteeseen.</p>		